

van de avond met elkaar over vroeger, over hun leven in Zuid-Afrika? Riep dat heimwee bij Du Toit de beelden op, verwerkt in *Die besembos* en *Die lied van die ossewa*? Besprak Du Toit zijn dichtwerk met Postma? Het is moeilijk voorstelbaar, dat de verzen die in 1908 in *Bij die monument* gebundeld werden, hun eerste versie niet voor een deel in de Amsterdamse tijd gekregen hebben. Maar we weten het niet.¹¹⁷

112 Postma vond het ballingenbestaan soms maar moeilijk en de studie taai: Woltjer was een veeleisend leermeester. 'Dat gij soms wat moedvallig wordt met 't oog op de lange studie kunnen wij verstaan en wij bidden veel voor U', schreef zijn vader hem in maart 1902. 'Doch houd moed – als men zulke gewichtige onderwerpen heeft, dan schijnt 't wel – ik weet 't bij ondervinding – of men niet vordert. Maar toch gaat men met elke stap vooruit en de langdurige studie geeft de gelijkheid'.¹¹⁸

Ferdinand Postma heeft zich het vaderlijk pastoraal advies aangehouden en zette door. Op 22 december 1903 behaalde hij zijn kandidaatsexamen, *non sine laude*.¹¹⁹ Op de 27ste december meldde hij aan het Studiefonds, dat hij benoemd was tot docent aan de Theologische School te Burgersdorp. Die benoeming dateerde overigens van een synodevergadering van 10 juni 1903. Op 2 februari 1904 scheepte hij zich in voor de thuisreis, op 3 april 1904 nam hij zijn functie op met een rede over *Taalbeschouwing*.¹²⁰ Postma zal al in Amsterdam geweten hebben, dat er sterke krachten waren om de Theologische School te verplaatsen naar de Transvaal, het hartland van de Gereformeerde Kerk. Zijn vriend Du Toit, intussen gereformeerd predikant te Potchefstroom, was een daarvan. Postma was als net benoemde docent aanwezig op de synodevergadering van 16 april 1904 en ondersteunde van harte een voorstel, de School te verplaatsen naar Potchefstroom.¹²¹ Gezamenlijk zouden Postma en Du Toit er een kleine halve eeuw lang de schouders zetten onder haar ontwikkeling.

VERHALEN

Over de studie van Du Toit en Postma aan de vU zijn mettertijd verhalen ontstaan, die vervolgens een beetje een eigen leven zijn gaan leiden. Eén daarvan is dat J. D. du Toit 'had studied in Amsterdam under Abraham Kuyper at the Free University, where he wrote his doctorate